

Z PRACÍ ÚSTAVŮ

FILOSOFIE

NA BRNĚNSKÉ FILOSOFICKÉ FAKULTĚ 1945—55

Desetiletý vývoj filosofie na naší fakultě je zmenšeným obrazem vývoje celé české a slovenské filosofické fronty. V prvních letech po osvobození se filosofie stále pěstovala téměř zcela tak jako před r. 1939 a jen poněkud a v boji pronikala na fakultu filosofie vědecká. V této době tu také nebyla filosofie zastoupena v plné šíři svých disciplín. Na fakultě nebyl odborník na dějiny české a slovenské filosofie a ruské filosofie; marxistické filosofii se nevěnuovalo vůbec, zato tu byl silný vliv buržoasní sociologie, již musili studovat všichni posluchači filosofie. V některých případech se výuka dala v duchu bojovně protimarxistickém. Všechny přednášky byly individuálně voleny z oblastí, které byly předmětem badatelské práce jednotlivých učitelů, některé obory byly přednášeny i zkoušeny odborníky jiných věd. Vědecké produkci již tehdy bránila přemíra úkolů pedagogických, organizačních a administrativních, a do jisté míry i malé množství publikační. Kromě jednotlivých statí, otištěných v České Mysli a některých sbornících, byly publikovány knižně práce starší. Plánování, řízení a kontrola vědecké práce zcela chyběly; každý pracoval na vlastní pěst.

Po únoru 1948 byl započat obtížný proces, v němž se hledala cesta k vědecké filosofii. Napomáhala tomu řada opatření. Tak na př. značný význam pro situaci filosofie na fakultě měla okolnost, že sociologický seminář byl postupně přeměňován v dnešní kabinet základů marxismu-leninismu, změny osobní a pod. A tak se na fakultě počíná propagovat a popularisovat marxismus mezi posluchači i přednášejícími. Ovšem organizační neklid, třísť drobných úkolů administrativních a veřejných neposkytovaly možnosti pro tvořivou práci vědeckou — i když nelze neocenit to, co bylo vykonáno pro šíření marxistické filosofie. Nedostatek publikačních příležitostí při tom spolupůsobil; proto byly uveřejněny, jen brožury, drobnější statě, popularisační články a přednášky.

Změny, které přinesla studijní reforma, zaměřily ještě více pozornost na otázky pedagogické. Bylo nutno připravovat zcela nové přednášky, nově hodnotit atd., a to ještě více bránilo soustředění na práci vědeckou. Také zavedení instituce kateder a pokusy o plánování práce se projevovaly dlouho jen organizačně. Katedra dějin filosofie, zahrnující tehdy i psychologii a pedagogiku, byla čtlesem značně těžkopádným, v němž se jen zvolna přistupovalo k otázkám vědeckým a ideovým. V tomto období však počaly být pozorovány klady v práci pedagogické, do níž byla vnesena větší soustavnost.

Od školního roku 1953/54 se psychologie a pedagogika osamostatnily ve vlastní katedře, takže katedra dějin filosofie se mohla více zabývat vlastní problematikou. Katedra však měla (po odchodu prof. Nováka) pouze tři členy, vesměs mladé pracovníky, často zápasící se svými úkoly pedagogickými; proto nebylo možno hned přistoupit k práci vědecké, i když si již členové katedry tyto úkoly uvědomovali, ujasňovali a vytyčovali. Katedra si vypracovala reálný plán práce; zajistila vědeckou náplň přednášek a diskusí na svých schůzích, uspořádala řadu veřejných zasedání, z čehož vzniklo několik statí na aktuální odborná témata (na př. o kritice buržoasní filosofie, o společenském vědomí a nadstavbě, o periodisaci dějin filosofie, o předmětu psychologie, o pojmu a uměleckém obraze a pod.). Kromě toho z veřejných přednášek v rámci Měsíce československo-sovětského přátelství vzešel soubor statí o významu Leninova spisu *Materialismus a empiriokriticismus* pro jednotlivé filosofické disciplíny. V roce 1953 bylo vydáno samostatné filosofické číslo Sborníku prací filosofické fakulty (se statěmi o Epikurově filosofii,

o významu filosofie Ibn-Síny, o Karlu Marxovi a j. a s řadou recenzí a zpráv). V téměř roce vyšel z katedry překlad Cornforthovy knihy »Na obranu filosofie«.

Ve školním roce 1954/55 se usiluje o další prohloubení práce. Katedra připravila hlavní referát a diskusní příspěvky pro celofakultní konferenci o Masarykovi a masarykismu, a samostatné filosofické číslo Sborníku prací filosofické fakulty. Další články a recenze jsou publikovány i v jiných časopisech a v denním tisku. Pro nakladatelství ČsAV se připravuje do tisku rozsáhlý spis Logika a dialektika, v rukopise je dokončen překlad Lockeova spisu Jak vésti svůj rozum, částí učebnice starověkých dějin, pracuje se na překladu Lockeova spisu Essay o lidském rozumu atd. Členové katedry účinně pracují i v Československé společnosti pro šíření vědeckých a politických znalostí, v katedře dialektického a historického materialismu večerní university marxismu-leninismu, v obvodní poradně a studovně marxismu-leninismu a pod.

V tomto školním roce se katedra rozšířila o dva asistenty, specialisující se na etiku (historický materialismus) a na dějiny české filosofie. Tak katedra dosáhla toho, že má obsazeny všechny nejdůležitější filosofické disciplíny a že každý její člen se perspektivně specialisuje. To je jistě velký klad ve srovnání s celým předchozím vývojem katedry, i když katedra musí teď pečovat zejména o to, aby všichni její členové dosáhli potřebné odbornosti. Proto katedra zaměřuje hlavní pozornost na soustavnou práci výzkumnou. Členové katedry mají dlouhodobé plány, většinou zaměřené na kritiku české i zahraniční filosofie buržoasní (jde o rozbor a kritiku pragmatismu, českého pozitivismu a masarykismu ve filosofii). Vedle toho se pracuje na vysokoškolské učebnici logiky. Je dbáno toho, aby se pracovníci neříštili, nebyli drobnějšími úkoly odváděni od hlavního tematu, a aby v průběhu práce byla zajištěna pomoc celé katedry. Kontrola práce je prováděna tak, že jsou pravidelně katedře předkládány zprávy o postupu prací; dílčí výsledky, o nichž se referuje, jsou prodiskutovávány.

Přehlížíme-li desetileté výsledky filosofické práce na naší fakultě, nelze nevidět jistý růst, který je obrazem vývoje naší společnosti. Nejdůležitějším kladem je tu jistě okolnost, že se stále pokračuje v nastoupené cestě k marxistické filosofii, a že se zdá, že se již znenáhla překonává i stagnace vědecká, i když trvají některé objektivní překážky, jako přemíra úkolů, zvláště pedagogických a organizačních. Nelze však zapomenout, že tam, kde dříve stáli profesori a docenti, je dnes jediný docent a asistenti. Proto má-li katedra v novém desetiletí našeho svobodného života plně dostát velkým úkolům, které filosofii ukládá náš společenský život, musí především zajistit růst všech svých členů. Vztahy kolektivní spolupráce a celý duch činnosti na katedře tomu jistě pomohou.

Jiří Cehl

DISKUSE O KNIZE „DIALEKTICKÝ MATERIALISMUS“ A O OSNOVÁCH KURSŮ DIALEKTICKÉHO MATERIALISMU NA KATEDŘE DIALEKTICKÉHO A HISTORICKÉHO MATERIALISMU V BRNĚ

Katedra dialektického a historického materialismu university v Brně věnovala své veřejné zasedání dne 14. prosince 1954 posouzení knihy »Dialektický materialismus«* a diskusi o osnovách výuky dialektického materialismu na vysokých školách.

Zasedání katedry zahájil vedoucí katedry s. prof. G. Riedel zjištěním, že vydání nové učebnice dalo mimo jiné podnět k úvahám o stavu marxistické filosofické práce v posledních letech a o vhodnosti dosavadní struktury osnov kursu dialektického materialismu pro vysoké školy. Úvodní slovo k diskusi přednesl s. J. Tauffer, jenž zhodnotil výsledky sovětských diskusi o knize a recenzí knihy a doplnil je kritickými připomínkami vlastními a ostatních členů katedry.

Úvodem se zmínil o kladech knihy, které však nejsou prosty stínů. Učebnice je charakteristická bohatostí a výběrem materiálu. V knize je použito nejnovějších přírodovědeckých poznatků a zkušeností politické praxe, obecné poučky jsou

* Český překlad Dialektický materialismus, SNPL, Praha 1954.